

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2011/54

Karar Sayısı : 2011/142

Karar Günü : 20.10.2011

R.G. Tarih-Sayı : 29.12.2011-28157

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

- 1- Eskişehir Çocuk Mahkemesi (Esas Sayısı: 2011/54)
- 2- Şişli 14. Asliye Ceza Mahkemesi (Esas Sayısı: 2011/57)
- 3- Kilis 2. Asliye Ceza Mahkemesi (Esas Sayısı: 2011/66)
- 4- Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Esas Sayısı: 2011/69)
- 5- Nazilli Ağır Ceza Mahkemesi (Esas Sayısı: 2011/91)

İTİRAZLARIN KONUSU: 31.03.2011 günlü, 6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 12. ve 13. maddelerinin Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 12., 13., 17., 19., 36., 38., 40., 65. ve 141. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Farklı suçlardan açılan kamu davalarının yargılamaları sonucu verilen mahkûmiyet kararlarına karşı temyiz başvurularında harç alınması nedeniyle taraflarca ileri sürülen Anayasa'ya aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varan Mahkemeler, iptal istemi ile başvurmuşlardır.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

1- 31.03.2011 günlü, 6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 12. maddesi şöyledir:

'2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununun 13 üncü maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde yer alan 'açılan davalar' ibaresinden sonra gelmek üzere 've kanun yolu başvuruları ile ceza mahkemelerinden verilen kararlara karşı kanun yolu başvuruları,' ibaresi eklenmiştir'.

2- 6217 sayılı Kanun'un 13. maddesi şöyledir:

'492 sayılı Kanunun (1) sayılı Tarifesinin 'A- Mahkeme Harçları' bölümünün 'Hukuk ve ticaret davalarıyla, idarî davalarda ihtilafsız yargı konularında ve icra tetkik mercilerinde'

başlığında yer alan 'Hukuk' ibaresinden sonra gelmek üzere ', **ceza**' ibaresi eklenmiş, 'IV. Temyiz ve itiraz harçları' kısmı başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve aynı Kanunun (2) sayılı Tarifesinin 'II- Maktu harçlar' bölümünün (11) numaralı bendine 'miras taksim mukaveleleri,' ibaresinden sonra gelmek üzere 'mirasçılık belgesi,' ibaresi eklenmiştir.

'IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları:

a) Yargıtay hukuk dairelerine yapılacak temyiz başvurularında 90 TL

b) Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz başvurularında 40 TL

c) Danıştaya yapılacak temyiz başvurularında 90 TL

d) Yürütmenin durdurulmasına ilişkin itirazlar dahil olmak üzere bölge idare mahkemelerine itirazen yapılacak başvurularda 50 TL

e) Bölge adliye mahkemeleri hukuk dairelerine yapılacak istinaf yolu başvurularında 50 TL

f) Bölge adliye mahkemeleri ceza dairelerine yapılacak istinaf yolu başvurularında 20 TL

g) İdarî yaptırımlar konusunda sulh ceza mahkemelerince verilen son karara karşı itirazen yapılacak başvurularda 20 TL

h) İcra mahkemelerinin kararlarına karşı itirazen yapılacak başvurularda 20 TL".

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararlarında, Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 12., 13., 17., 19., 38, 40., 65. ve 141. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

A- Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince 2011/66 Esas sayılı dosyada 30.6.2011 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu üzerinde durulmuştur.

Anayasa'nın 152. maddesi ile 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesine göre, bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu davada uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, ilgili kural ya da kuralların iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmaya yetkilidir. Ancak bu hükümler uyarınca, bir mahkemenin Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmesi için, yöntemince açılmış, mahkemenin görevine giren bakmakta olduğu bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralın da bu davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise, bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan

sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikteki kanun veya kanun hükmünde kararnamelerdir.

Mahkeme, 6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 12. ve 13. maddelerinin iptali istemiyle başvurmuştur.

6217 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle, 2.7.1964 günlü, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 13. maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde yer alan 'açılan davalar' ibaresinden sonra gelmek üzere eklenen 've kanun yolu başvuruları ile ceza mahkemelerinden verilen kararlara karşı kanun yolu başvuruları,' ibaresi, Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan kanun yolu başvurularının harçtan istisna tutulmasıyla ilgili olup, itiraz başvurusuna konu dosyada Cumhuriyet savcısı tarafından yapılmış kanun yolu başvurusu bulunmadığından, bakılmakta olan davada uygulanacak kural değildir.

Diğer taraftan 6217 sayılı Kanun'un 13. maddesiyle, 492 sayılı Kanun'un (2) sayılı Tarifesinin 'II- Maktu harçlar' bölümünün (11) numaralı bendine 'miras taksim mukaveleleri,' ibaresinden sonra gelmek üzere eklenen 'mirasçılık belgesi,' ibaresi, mirasçılık belgesi düzenlenmesi biçimindeki noterlik işleminden alınacak harçlarla; değiştirilen 'IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları' kısmının (a), (c), (d), (e), (f), (g) ve (h) fıkraları ise Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz başvuruları dışındaki kanun yolu başvurularıyla ilgilidir. Davanın noterlik işlemleriyle herhangi bir ilgisi bulunmadığından ve yargılama sonucu verilen karar da itiraz veya istinaf yoluna değil, Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz kanun yoluna tabi olduğundan, söz konusu ibare ve fıkralar uygulanacak kural değildir.

Bu nedenlerle,

31.3.2011 günlü, 6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un:

1- 12. maddesiyle, 2.7.1964 günlü, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 13. maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde yer alan 'açılan davalar' ibaresinden sonra gelmek üzere eklenen 've kanun yolu başvuruları ile ceza mahkemelerinden verilen kararlara karşı kanun yolu başvuruları,' ibaresinin,

2- 13. maddesiyle, 492 sayılı Kanun'un;

a- (2) sayılı Tarifesinin 'II- Maktu harçlar' bölümünün (11) numaralı bendine 'miras taksim mukaveleleri,' ibaresinden sonra gelmek üzere eklenen 'mirasçılık belgesi,' ibaresinin,

b- Değiştirilen 'IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları' kısmının (a), (c), (d), (e), (f), (g) ve (h) fıkralarının,

itiraz başvurusunda bulunan Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu fıkralar ve ibarelere ilişkin başvurunun Mahkeme'nin yetkisizliği nedeniyle reddine oybirliğiyle karar verilmiştir.

B- Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince 2011/54 Esas sayılı dosyada 2.6.2011 gününde, 2011/57 Esas sayılı dosyada 9.6.2011 gününde, 2011/66 Esas sayılı dosyada 30.6.2011 gününde, 2011/69 Esas sayılı dosyada 7.7.2011 gününde ve 2011/91 Esas sayılı dosyada 22.9.2011 gününde yapılan ilk inceleme toplantılarında başvurularda eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- BİRLEŞTİRME KARARLARI

2011/57 Esas sayılı itiraz başvurusunun 9.6.2011 gününde, 2011/66 Esas sayılı itiraz başvurusunun 30.6.2011 gününde, 2011/69 Esas sayılı itiraz başvurusunun 7.7.2011 gününde ve 2011/91 Esas sayılı itiraz başvurusunun 22.9.2011 gününde aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle 2011/54 Esas sayılı dava ile birleştirilmesine, esaslarının kapatılmasına, esas incelemenin 2011/54 Esas sayılı dosya üzerinden yürütülmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

VI- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararları ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kurallar, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- 6217 sayılı Kanun'un 13. Maddesiyle 492 sayılı Kanun'un (1) sayılı Tarifesinin 'A) Mahkeme Harçları' Bölümünün Başlığına Eklenen ', ceza' İbaresinin İncelenmesi

İtiraz yoluna başvuran mahkemeler tarafından kuralın Anayasa'ya aykırılığına ilişkin doğrudan bir gerekçe gösterilmemiş ise de itiraz konusu diğer kuralla ilgili gerekçeler bir bütün halinde değerlendirildiğinde, niteliği gereği ceza yargılamasında harç alınamayacağı gerekçesiyle Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

492 sayılı Kanun'un (1) sayılı Tarifesinin 'A) Mahkeme Harçları' bölümünün '*Hukuk, ceza ve ticaret davalarıyla, idari davalarda ihtilaflı yargı konularında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvurularda ve icra tetkik mercilerinde*' biçimindeki başlığı, mahkeme harçlarına ilişkin genel bir başlık olup, bu bölüm altında kısımlar hâlinde yer alan harçların hangi yargı alanlarındaki hizmetlerden alınacağını ifade etmektedir. Dolayısıyla bir yargı alanında mahkeme harcı niteliğinde harç düzenlemesi yapılmak istendiğinde, öncelikle söz konusu başlığa, ilgili yargı alanına ilişkin bir ibare eklenmekte, daha sonra o yargı alanındaki somut bir yargı hizmetinden alınmak istenen harç veya harçlar ile bunların miktar ve oranlarına, türüne göre başlık altındaki kısımlarda ('I. Başvurma harcı', 'II. Celse harcı', 'III. Karar ve ilam harcı' ve 'IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları') yer verilmektedir. Kanun koyucu tarafından ceza yargılaması alanında da mahkeme harcı alınması öngörülmüş ve kuralla söz konusu başlığa ', ceza' ibaresi eklenmek suretiyle, genel olarak ceza yargılaması alanında mahkeme harcı alınabilmesi sağlanmıştır. Bu nedenle, kuralla ilgili Anayasa'ya aykırılık sorunu, kategorik olarak ceza yargılamasında harç alınıp alınamayacağına ilişkindir.

Anayasa'nın 2. maddesinde, Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan 'hukuk devleti', insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren,

konulan kurallarda adalet ve hakkaniyet ölçülerini göz önünde tutan, hakların elde edilmesini kolaylaştıran ve hak arama özgürlüğünün önündeki engelleri kaldıran devlettir.

Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında '*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*' hükmüne yer verilmiştir. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir.

Devletin harç alma yetkisinin dayanağını oluşturan Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrasında '*Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.*' denilmektedir.

Harç, kamu kurum ve kuruluşlarının sunduğu hizmetlerden yararlananlardan, bu yararlanmaları karşılığı alınan bedeldir. Yargı hizmetleri de, kuşkusuz kamu kurumlarının sunduğu en önemli hizmetlerden biridir. Anayasa'da herhangi bir yargı hizmetinin, ücretsiz olarak verileceğine ve kategorik olarak devletin harç alma yetkisi dışında tutulduğuna dair hüküm bulunmamaktadır.

Ceza yargılamasının her aşamasında harç alınmasını düzenleyen önceki mevzuatı yürürlükten kaldıran 492 sayılı Kanun'un gerekçesinde '*ceza dâvalarının bir harç mevzuu ve sebebi yapılması harçların dayandığı prensip ile bağdaştırılamamış, Devletin âmme menfaatine kullandığı ceza, tedip ve ıslah hakkının suçlulara yönelen bir harç mükellefiyeti getiremeyeceği neticesine varılmıştır.*' biçimindeki ifadeye yer verilmişse de, ceza yargılaması hizmetlerinden harç alınmasından vazgeçilmesi de, daha sonra tekrar harç alınması da, kanunla yapılmak koşuluyla kanun koyucunun takdirindedir. Kaldı ki somut olayda aynı husustaki kanuni düzenlemeler farklı içeriktedir. Kanun koyucu, düzenleme yapma konusunda Anayasa kuralları ile bağlı olup, yukarıda açıklandığı üzere kategorik olarak ceza yargısı hizmetlerinden harç alınması bakımından Anayasal engel bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural, Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Mehmet ERTEN bu görüşe katılmamıştır.

B- 6217 sayılı Kanun'un 13. Maddesiyle 492 sayılı Kanun'un (1) sayılı Tarifesinin 'A) Mahkeme Harçları' Bölümünün Değiştirilen 'IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları' Kısımının (b) Fıkrasının İncelenmesi

Başvuru kararlarında, ceza alma risk ve tazyiki altında bulunan sanığa devletin hizmet sunduğundan bahsedilemeyeceği, ceza yargılamasında re'sen araştırma ilkesinin geçerli olduğu, kendi iradesi dışında hakkında kamu davası açılan kişiden harç alınamayacağı, yargı kararlarına karşı bir üst yargı merciine müracaat etmenin adil yargılanma hakkının gereği olduğu, ekonomik durumu iyi olmayanlar yönünden hukuk yargılamasındaki adlî yardım hükümlerinin uygulanmasını sağlayacak düzenleme yapılmamış olduğu, amaçlananın aksine harç alınmasının yargılamayı hızlandırmayacağı ve ek yargılama prosedürü oluşturarak yargılamanın uzamasına

neden olacağı, ekonomik güçlük içinde olması nedeniyle kendisine müdafî tayin edilen sanıklardan temyiz harcı alınmasının devletin temel amaç ve görevleriyle bağdaşmadığı, savunma hakkının kullanılabilmesi ve suçsuzluğun ispat edilebilmesi için harç ödenmesinin masumiyet karinesini ve Cumhuriyet savcısından harç alınmayarak taraflar arasında harç alınması konusunda farklılık oluşturulmasının eşitlik ilkesini ihlâl ettiği gerekçeleriyle kuralın, Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 12., 13., 17., 19., 36., 38., 40., 65. ve 141. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6217 sayılı Kanun'un 13. maddesiyle, 492 sayılı Kanun'un (1) sayılı Tarifesinin 'A) Mahkeme Harçları' bölümünün 'IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları' kısmı tüm fıkralarıyla birlikte değiştirilmiş; ceza yargılaması alanındaki kanun yolu başvurularından da harç alınması düzenlenmiştir. Bu kapsamda, kuralla **Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz başvurularından 40 TL** harç alınması hükme bağlanmıştır.

Yargı harçlarına ilişkin genel düzenleme niteliğinde olan 492 sayılı Kanun'un 27. maddesinin üçüncü fıkrası ve 32. maddesinin birinci fıkrasında, harcın ödenmemesi hâlinde müteakip işlemlerin yapılmayacağı hükme bağlanmış, 1412 sayılı Kanun'un 316. maddesinde ise, temyiz talebini takip eden işlemler; temyiz dilekçesinin karşı tarafa tebliği, dosyanın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından tebliğname düzenlenmesi ve bunun ilgililere tebliği olarak gösterilmiştir. Söz konusu hükümler birlikte değerlendirildiğinde, temyiz harcının ödenmemesi hâlinde, temyiz incelemesinin yapılmayacağı sonucu çıkmaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan 'sosyal hukuk devleti', insan haklarına dayanan, kişilerin huzur, refah ve mutluluk içinde yaşamalarını güvence altına alan, kişi hak ve özgürlükleriyle kamu yararı arasında adil bir denge kurabilen, millî gelirin adalete uygun biçimde dağıtılması için gereken önlemleri alan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak sosyal adaleti ve toplumsal dengeleri gözetten devlettir.

Anayasa'nın 5. maddesinde, kişilerin hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya çalışmak, devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmaktadır.

Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında '*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*' hükmüne yer verilmiştir.

Harç, kamu kurum ve kuruluşlarının sunduğu hizmetlerden yararlananlardan, bu yararlanmaları karşılığı alınan bedeldir. Ceza yargılamasında re'sen araştırma ilkesi geçerli ve ilgilinin kendi rızası dışında hakkında kamu davası açılması söz konusu ise de, Yargıtay ceza daireleri tarafından verilen temyiz incelemesi biçimindeki yargı hizmeti, harca tabi olmayan on beş sene ve daha fazla hapis cezalarına hükmedilmesi hâli dışında, temyiz hakkı bulunanın kendi iradesiyle yaptığı temyiz başvurusu üzerine verilmektedir. Söz konusu hizmeti talep edenlerden, bunun karşılığında harç alınması, harçlara ilişkin genel prensiplere aykırı değildir.

Kanun koyucunun yargı hizmetlerinin verilmesi karşılığında harç alınması biçiminde düzenleme yapma yetkisi bulunmakla birlikte, bunun Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında bulunan mahkemeye erişim hakkını engellememesi için, 'harcın miktarının makul olması', 'harcın alınmasında haklı bir amacın olması', 'ulaşılacak istenen amaç ile harç miktarı arasında orantı olması' ve 'ödeme gücü olmayanlar bakımından etkili adli yardım sisteminin olması' kriterlerine uyulması gerekir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları da bu yöndedir (Tolstoy-Miloslavsky/İngiltere, 13.6.1995, No: 18139/91; Kreuz/Polonya, 18.6.2001, No: 28249/95; Bakan/Türkiye, 12.6.2007, No: 50939/99; Ülger/Türkiye, 26.6.2007, No: 25321/02).

Ödeme gücü olmayanlara etkili adli yardım sağlayacak bir sistem itiraz konusu kuralla birlikte düzenlenmediği gibi, genel olarak ceza yargılaması alanında da, harçlar dâhil 'yargılama giderlerinden muafiyet' sağlayan adli yardım düzenlemesi bulunmamaktadır. Yine hukukumuzda adli yardıma ilişkin tek düzenleme olan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili hükümlerinin, kuralla getirilen temyiz harcı bakımından da uygulanmasını sağlayacak herhangi bir atıf yapılmamıştır. Dolayısıyla kural, ödeme gücü olmayanlar bakımından mahkemeye erişim hakkını engelleyecek niteliktedir.

Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 5. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural Anayasa'nın 2., 5. ve 36. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden, ayrıca 10. ve 141. maddeler yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 11., 12., 13., 17., 19., 38., 40. ve 65. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

Mehmet ERTEN, bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

Alparslan ALTAN ve Burhan ÜSTÜN, bu görüşe katılmamışlardır.

VII- İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında '*Kanun, kanun hükmünde kararname ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez*' denilmekte, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanmaktadır.

31.3.2011 günlü, 6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 13. maddesiyle, 2.7.1964 günlü, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun (1) sayılı Tarifesinin 'A) Mahkeme Harçları' bölümünün değiştirilen 'IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları' kısmının 'Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz başvurularında 40 TL' biçimindeki (b) fıkrasının iptal edilmesi nedeniyle, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama

Esas Sayısı : 2011/54

Karar Sayısı : 2011/142

Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT ve Mehmet ERTEN bu görüşe katılmamışlardır.

VIII- SONUÇ

31.3.2011 günü, 6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 13. maddesiyle, 2.7.1964 günü, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun;

1- (1) sayılı Tarifesinin 'A- Mahkeme Harçları' bölümünün 'Hukuk ve ticaret davalarıyla, idarî davalarda ihtilafsız yargı konularında ve icra tetkik mercilerinde' başlığında yer alan 'Hukuk' ibaresinden sonra gelmek üzere eklenen ', ceza' ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Mehmet ERTEN'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2- Değiştirilen 'IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları' kısmının 'Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz başvurularında 40 TL' biçimindeki (b) fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Alparslan ALTAN ile Burhan ÜSTÜN'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

3- Değiştirilen 'IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları' kısmının (b) fıkrasının iptal edilmesi nedeniyle, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince İPTAL HÜKMÜNÜN, KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK ALTI AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT ile Mehmet ERTEN'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

20.10.2011 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Serruh KALELİ

Üye	Üye	Üye
Fulya KANTARCIOĞLU	Mehmet ERTEN	Fettah OTO

Esas Sayısı : 2011/54

Karar Sayısı : 2011/142

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Alparslan ALTAN

Üye

Burhan ÜSTÜN

Üye

Engin YILDIRIM

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN

Esas Sayısı : 2011/54

Karar Sayısı : 2011/142

KARŞIOY YAZISI

Harçlar Kanunu'nun değiştirilen 'IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları' kısmının (b) fıkrası, Anayasa'nın 2., 5. ve 36.maddelerine aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

Hukuk devleti ilkesine ve adil yargılanma hakkına aykırılığı saptanan bir yasa kuralının uygulanmasına derhal son verilmesi gerekirken, iptal hükmünün, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Bu nedenle Anayasa'ya aykırı olan kural altı ay daha hükmünü sürdürecektir ve kişilerin adil yargılanma hakkını haleldar edecektir. Bunun haklı bir gerekçesi yoktur. Her ne kadar devletin gelirlerinde öngörülme-yen bir azalmaya yol açılmaması düşünülebilirse de, Anayasa'ya aykırılığın saptanmasından itibaren, bu gelirler Anayasa'nın 73. maddesi bağlamında yasal dayanağı olan gelirler kabul edilemeyeceğinden, gelir kaybından da söz edilemez. Süre verilmek suretiyle Devletin Anayasa'ya aykırı olarak gelir toplamasına izin verilmiş olmaktadır.

Bu nedenle altı ay süre verilmesine katılmıyorum.

Başkanvekili

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

KARŞIOY VE FARKLI GEREKÇE

I- 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun; (1) sayılı Tarifesinin;

1- A) Mahkeme harçları başlığında yer alan 'ceza' ibaresi ile

2- IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları başlığının (b) bendinde yer alan 'Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz başvurularında 40 TL' biçimindeki cümle-nin, Anayasaya uygunluk açısından incelenmesi.

İtiraz konusu düzenlemeler, ceza mahkemesi kararlarına karşı Yargıtay Ceza Dairelerine yapılacak temyiz (kanun yolu) başvurularında, sanıkları da kapsar biçimde harç alınmasını öngörmektedir.

Devletin, kanunla düzenlediği ve hükümle de uygulanmasını sağladığı cezanın genel amacı, işlenen suç ile bozulan kamu düzenini yeniden tesis etmek ve suç işleyenleri ıslah ederek topluma kazandırmaktır.

İşlenen bir suçta maddi gerçeğe ulaşmak için başvuru ceza mahkemesi ise suç işlendiğinin öğrenilmesiyle başlayıp, açılan kamu davası ve re'sen yapılan araştırma ile varılan yargılama sonucunda, sanık veya sanıklar hakkında bir hüküm verilmesine kadar geçen süreci ifade eder. Bu sürece, ceza mahkemesi kararına karşı Yargıtay ceza dairesine yapılacak temyiz başvurularının da dâhil olduğunda duraksama bulunmamaktadır.

492 sayılı Kanun'un gerekçesinde '*fertlerin özel menfaatlerine ilişkin olarak, kamu kurumları ve hizmetlerinden yararlanmaları karşılığında yaptıkları ödemeler*', harç olarak tanımlanmıştır. Ceza yaptırımını uygulanabilmesi için açılan kamu davasının tehdidi altında bulunan sanığa, Devletin, özel yarar amacıyla hizmet sunduğundan bahsedilemeyeceği açıktır. Bu nedenle Devletin, kamu düzenini sağlayabilmek için kamu adına açtığı ceza davaları aracılığıyla uyguladığı ceza, tedip (kınama) ve ıslah hakkı, ona tanınan kamu gücünün bir gereği olup, bu durum, harç alınmasının sebebi olarak kabul edilemez.

Anayasa Mahkemesi birçok kararında, Anayasa'nın 2. maddesinde ve Cumhuriyetin nitelikleri arasında yer alan 'hukuk devleti' ilkesini, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, konulan kurallarda adalet ve hakkaniyet ölçülerini göz önünde tutan, hakların elde edilmesini kolaylaştıran ve hak arama özgürlüğünün önündeki engelleri kaldıran devlet olarak tanımlamıştır.

Buna göre, yasa koyucunun, konulan kurallarda adalet ve hakkaniyet ölçülerini göz önünde tutması ve adaletli bir hukuk düzeni kurması gerekir. İtiraz konusu düzenlemeler ile Devletin, kamu düzenini sağlayabilmek için kamu gücüne dayanarak re'sen açtığı kamu davasında sanıktan harç almak istemesi, yapılan işin açıklanan özelliği ve sanığın kamu davası karşındaki konumu gereğince adalet ve hakkaniyet ölçüleriyle bağdaşmaz.

Anayasa'nın 38. maddesinde, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağı belirtilmiştir. Ceza hukukunun temel ilkelerinden olan 'masumiyet karinesi', hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin, suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmektedir.

Kamu adına açılan davayla suçlanan kişinin, suçsuzluğunu ispat edebilmesi için Devlete harç ödemesinin açıklanan masumiyet karinesi ile bağdaştırılması da mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle sanıkları da kapsayan itiraz konusu düzenlemelerden;

a)- '**ceza**' ibaresinin Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı olduğu için iptaline karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun redde ilişkin kararına,

b)- '**Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz başvurularında 40 TL**' harç alınmasına ilişkin cümlenin yine Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırılığı gerekçe yapılarak iptal edilmesi gerektiğini düşündüğüm için de iptale katılmakla birlikte çoğunluğun iptal gerekçesine,

katılmadım.

II- 'Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz başvurularında 40 TL' biçimindeki cümle, sonuçta çoğunluk görüşüyle Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edildiği ve iptalin hukuksal boşluk doğurmamasına ve kamu yararını ihlal edici nitelikte de bulunmamasına rağmen, kuralın yürürlüğünün sürdürülmesine karar verilmesi, Anayasal denetimin amacına ve buna bağlı olarak da hukuk devleti ilkesine aykırıdır.

Açıklanan nedenle çoğunluğun kuralın yürürlüğünün altı ay süreyle uzatılması gerektiğine ilişkin kararına katılmadım.

Üye

Mehmet ERTEN

KARŞIOY YAZISI

31.03.2011 günlü, 6217 sayılı Yargı Hizmetlerinin Hızlandırılması Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 13. maddesiyle, 2.7.1964 günlü, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 13. maddesiyle değiştirilen 'IV. Temyiz, istinaf ve itiraz harçları' fıkrasının '**Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz başvurularında 40 TL**' biçimindeki (b) bendi Anayasa'nın 2., 5. ve 36. maddelerine aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

İtiraz konusu kuralla, Harçlar Kanunu'na ibareler eklenmek suretiyle ceza yargılaması alanında Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz başvurularında mahkeme harcı alınması öngörülmüştür.

Harç, kamu kurum ve kuruluşlarının sunduğu hizmetlerden yararlananlardan, bu yararlanmaları karşılığında alınan bedeldir. Resen temyize tabi olup harçtan muaf bulunan onbeş sene ve daha fazla hapis cezalarına mahkûmiyet hali dışında, Yargıtay ceza daireleri tarafından verilen temyiz incelemesi biçimindeki yargı hizmeti temyiz hakkı bulunanın kendi

iradesiyle yaptığı temyiz başvurusu üzerine verilmektedir. Bu hizmeti talep edenlerden bu hizmet karşılığında harç alınmasında Anayasa ve harçlara ilişkin genel prensiplere aykırılık bulunmamaktadır. Nitekim çoğunluk görüşünde de bu husus belirtilmiştir. Çoğunluğun Anayasa'ya aykırılık ve iptal gerekçesi münhasıran 'ödeme gücü bulunmayanlara adli yardım sağlanmamış olması' olgusuna dayanmaktadır.

İtiraz konusu kurala ilişkin madde gerekçesinde, yargı mercilerine yapılacak itiraz, istinaf ve temyiz yolu başvurularında harç alınması ile yargılamayı uzatmaya yönelik olarak yapılan başvuruların önlenmesi ve bu suretle yargı mercilerindeki iş yükünün azaltılmasının amaçlandığı belirtilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi adil yargılama hakkı kapsamında bulunan mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını ve doğası gereği Devlet'in bu hususta düzenleme yapma yetkisi bulunduğunu kabul etmektedir. (AİHM, Bakan/Türkiye, 12.6.2007 T., No: 50939/99). Mahkeme bu açıdan, 'harcın alınacağı yargılama aşaması', 'harcın miktarının makul olması', 'harcın alınmasında haklı bir amacın olması', 'ulaşılacak istenen amaç ile harç arasındaki orantı olması' ve 'ödeme gücü olmayanlar bakımından etkili adli yardım sisteminin olması' biçimindeki kriterleri dikkate almaktadır. (AİHM, Kreuz/Polonya, 18.06.2001 T., No: 28249/95; Bakan/Türkiye, 12.6.2007 T., No: 50939/99; Ülger/Türkiye, 26.06. 2007 T., No: 25321/02; Tolstoy-Miloslavsky/İngiltere, 13.06.1995 T., 18139/91). Bu kriterler gözetilerek itiraz konusu kurala bakıldığında şu sonuçlara varılmaktadır:

- Harcın, yargılamanın ilk derece aşamasında veya kanun yolu aşamasında alınması farklı değerlendirilmektedir. Yargılamanın ilk derece aşamasında alınacak bir harcın mahkeme önünde iddia ve savunmayı hiç dile getirememesi sonucunu doğurabileceği ve bu nedenle bu aşamada harç alınmasının daha sıkı koşullara bağlanması gerektiği kabul edilmektedir. Yargılamanın kanun yolu aşamasında harç alınması bakımından ise, daha önce iddia ve savunmanın bir mahkeme önünde dile getirilmesine imkân tanınmış olduğundan, üye devletlerin, daha geniş bir düzenleme yetkisi bulunduğu benimsenmektedir. (AİHM, Bakan/Türkiye, 12.6.2007 T., No: 50939/99; Tunç/Türkiye, 11.2.2008 T., No: 20400/03; Eyüp Kaya/Türkiye, 23.9.2008 T., No: 17582/04; Bek/Türkiye, 20.4.2010 T., No: 23522/05). İtiraz konusu kuralla öngörülen temyiz harcı, yargılamanın ilk derece aşamasının bitmesinden, ilgililerin iddia ve savunmalarını bir mahkeme önünde dile getirmesinden sonraki bir aşama olan kanun yolu aşamasında alınmaktadır. Bu nedenle itiraz konusu kural kapsamında, kanun koyucunun yargı hizmetine harç biçiminde bir mali yükümlülük getirme bakımından daha geniş yetkisinin bulunduğu kabul edilmesi gerekir.

- Harcın miktarının makul olması, mahkemeye erişim hakkını engelleyecek kadar yüksek olmaması gerektiği belirtilmektedir. AİHM kararlarında yargılama giderleri ve harç miktarlarının yüksek olup olmadığı belirlenirken, asgari ücret miktarı dikkate alınmaktadır. Ülkemizde brüt en yüksek aylık asgari ücret, 1 Ocak-30 Haziran 2011 tarihleri arasında 796,50 TL ve 1 Temmuz-31 Aralık 2011 tarihleri arasında 837 TL olarak tespit edilmiştir. İtiraz konusu kuralla getirilen 40 TL'lik harç ise bunun yaklaşık yirmide biri tutarında olup oldukça düşük miktardadır.

- Haklı bir amaca ulaşmak için harç alınması gerektiği kabul edilmektedir. İlgili kanunların gerekçelerinde, kanun yolu harçlarının alınmasındaki amaç, *'gereksiz ve kötü niyetli*

kanun yolu başvurularını engellemek ve böylelikle kanun yolu mercilerinin zaman ve emek kaybının önüne geçmek, iş yükünü azaltmak olarak gösterilmiştir. Gereksiz başvurular nedeniyle mahkemelerin artan iş yüklerinin azaltılması, tüm dünyada çözümü aranan en önemli yargılama sorunlarından biri olup, bunun haklı bir amaç olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

- Harç alınan işlem ve harç miktarı ile ulaşılmak istenen amaç arasında orantısızlık bulunmaması gerektiği ifade edilmektedir. Gereksiz temyiz başvuruları önlenerek, temyiz merciinin iş yükünün azaltılması amacı ile yargılamanın ilk derece safhası geçtikten, iddia ve savunmaların bir mahkeme önünde dile getirilmesinden sonra alınacak 40 TL gibi oldukça düşük miktardaki temyiz harcı arasında orantısızlık bulunmadığı açıktır.

- Adil yargılanma hakkı kapsamında bulunan mahkemeye erişim hakkı bakımından, üye devletlerin mali bir yükümlülük getirebilecekleri kabul edilmekle birlikte, bu hakkın engellenmemesi için ödeme gücü olmayanlara etkili bir adli yardım sağlayacak sistemin varlığı aranmaktadır. Dava masrafı çok yüksek ise ve adli yardım verilmemişse, mahkemeye ulaşma hakkının özü zedelenebilir, mahkemeye ulaşma hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirilmiş olabilir. Masraf çok yüksek tutularak, yargı yerine ulaşma hakkının özü zedelenmemeli, yargı yerine ulaşma hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirilmemelidir. (Kreuz v. Polonya, 19.06.2001, para. 62-67; Ait-Mouhoub v. Fransa, para 57-58). Ancak AİHM, devletin kamu kaynaklarından sadece gerçekten ihtiyacı olan davacılara adli yardım yapmak istemesini meşru bir kaygı olarak kabul etmektedir. (Tunç/Türkiye, 11.2.2008 T., No: 20400/03). Devletlerin kaynaklarının sınırlılığı dikkate alınarak, bazı durumlarda, adli yardım verilmemesi haklı ve meşru görülmektedir.

Ülkemizde ceza kanun yolu açısından özel bir adli yardım sistemi düzenlememiştir. Hukuk yargılaması dışındaki yargı alanlarına ilişkin usul yasalarında, hukuk yargılamasındaki adli yardım hükümlerine yapılan atıflardan, kanun koyucu tarafından, adli yardıma ilişkin bu hükümlerin tüm yargılama alanları bakımından ortak hüküm niteliğinde görüldüğü sonucu çıkmaktadır. Ancak ceza yargılamasında hakları genişletici kıyas serbest olduğundan, ceza mahkemeleri kararlarına karşı temyiz başvurusunda bulunacak olan, ancak harcı ödeme gücü bulunmayanlar bakımından hukukumuzda adli yardıma ilişkin tek düzenleme niteliğindeki 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334-340. maddelerinin, burada kıyasen uygulanması olanağı bulunmaktadır. Nitekim uygulamada da bu yönde kararlar verildiği görülmektedir. Ayrıca 10.6.2011 günlü, 27960 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan Ceza Muhakemesi Kanunu Gereğince Müdafî ve Vekillerin Görevlendirilmeleri ile Yapılacak Ödemelerin Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'le, temyiz, istinaf ve itiraz harçlarının müdafiler tarafından ödenmesi hâlinde, bunların herhangi bir kesintiye tabi olmadan müdafilere ödeneceğine dair değişiklik yapılmak suretiyle, dolaylı bir adli yardım düzenlemesine yer verilmiştir.

Görüldüğü üzere Anayasa'ya aykırı olmayan itiraz konusu ibare ile getirilen düzenlemenin AİHS sistemine ve AİHM içtihatları ile ortaya konulan ilkelere de aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, Yargıtay ceza dairelerine yapılacak temyiz başvurularından 40 TL harç alınmasını düzenleyen kuralın, münhasıran, bu miktarı ödeyemeyecek bulunanlar için açıkça adli yardım sağlanmaması olgusuna dayalı olarak Anayasa'ya aykırı görülerek iptaline karar

Esas Sayısı : 2011/54

Karar Sayısı : 2011/142

verilmesi adil yargılanma hakkı, mahkemeye erişim hakkı ve adli yardım kurumu ile ilgili olarak kabul edilen standart ve yaklaşımlarla bağdaşmamaktadır.

Belirtilen nedenlerle, itiraz konusu kurala yönelik iptal isteminin reddine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle kuralın iptaline yönelik çoğunluk görüşüne katılmadık.

Üye

Alparslan ALTAN

Üye

Burhan ÜSTÜN